

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRĚTA - direct marketing, s.r.o.
P.O. BOX 1, 820 08 Bratislava 28, "D44"
PLATENÉ V HOTOVOSTI
820 08 Bratislava 28

PV ZPKO

XXXXXXXXXX

Vydávajú
Politickí väzni
Zväzu protikomunistického
odboja
Obchodná 52
811 06 Bratislava

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

SVEDECTVO

ročník 22
apríl 2017
cena 0,60 EUR

4

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

V čísle

Arpád Tarnóczy	
Hľadajme svojich nástupcov	2
Tibor Hajdu	
Posolstvo Veľkej noci	3
Eva Hromnjáková	
Láska musí zvíťaziť	3
Z výročných schôdzí	4-5
Ivan Masár	
Cena Fra Angelica	6
Peter Mučík	
Ako sme bránili východnú hranicu	8
Eva Laučká	
Slovo Slovákom, súcim na slovo...	9
Náš rozhovor	
Ladislav Babala	10-11
Marián Burík	
Parlamentné rýchlokvašky	12
Kalendár výročí	13
Cyril A. Hromník:	
Odkiaľ pochádza slovenská kúpačka	14
Autentický dokument	16

SVEDECTVO, mesačník
Politických väzňov

Zväzu protikomunistického odboja

Šéfredaktorka:

Ing. Eva Hromnjáková

Redakčná rada:P. Bielik, Ing. E. Hromnjáková, K. Krivoš,
E. Laučká, I. Mrva, P. Mučík, A. Malacký**Adresa redakcie:**

811 06 Bratislava, Obchodná 52

Telefón: 02/5263 8156**Fax:** 02/5296 4610Cena 1 výtlačku: **0,60 EUR**Colorové predplatné: **7 EUR**

Predplatné pre zahraničných

abonentov: **45 USD**

vrátane poštovného

Číslo účtu v Ludovej banke:

4000128109/3100

Registračné č.:

5038/91

EV: 3851/09**Tlač:** ART&PRESS s.r.o.

Nevyžiadané rukopisy nevraciamie

Príspevky:

grosling1@stonline.sk

www.sv-zpko.com

ISSN 1336-404X

MATERIÁLY uverejnené v rubrikách
„Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjad-
rujú názory občanov a čitateľov. Nemusia
byť motívne so stanoviskom redakcie.

Hľadajme svojich nástupcov

MOTTO: „Dožič nám Bože vyrovnanosť, aby sme prijali to, čo nemôžeme zmeniť, odvahou, aby sme menili to, čo môžeme zmeniť, a rozum, aby sme to vždy rozpoznali.“

(Moc tba sv. Františka z Assisi.)

Každý z nás mal určite nejakú predstavu o tom, ako by to malo po voľbách vyzerať. Do akej miery sa nám to splnilo, je indv duálne, lebo nie sme satelitom žiadnej strany. Realita je tu, a či chceme či nie musíme a budeme ju rešpektovať. Vyvážené konanie je viac ako potrebné, hlavne pokiaľ ste v pozícii, že zodpovedáte za inštitúciu ľudí, ktorí vám na dobu určitú dali dôveru. V mojom prípade za PV ZPKO. Dôležité je, aby sme urobili audit a hodnotili najmä to, čo sa nám podarilo a nielen to, čo sa nepodarilo.

Verím, že už nielen historicky Slovensko postúpilo a stáva sa partnerom vo všetkých oblastiach tradičným demokraciám. Verím, že štátnickým konaním získame aj zdravé sebavedomie a znížime náš syndróm sluhovstva na minimum. Ak sa nám ešte podarí dosiahnuť aj toleranciu k rozdielnym názorom a iný názor nebude kvalifikáciou nepriateľstva, sme na dobrej ceste.

Vyliečiť by sme však mali aj naše viasťenectvo, vzťah k štátu, rodine, našej histórii a posolstvu k nej. Dôsledkami zmien, aspoň to očakávam, bude aj usporiadanie vecí historických. Azda by sme mohli začať odbojom štúrovcov, odbojom za prvej Česko-Slo-

venskej republiky, teda I. odbojom, následne II. odbojom počas SNP a nakoniec III. odbojom, teda tým našim protikomunistickým.

Svoj vzťah k Slovensku sme prejavili: s vierou, že bude a zostane zvrchovaným štátom, za čo sme 40 rokov boli druhoracími občanmi. Väzenie, mučenie, popravy poznačili naše generácie na doživotie. Preto sme ďakovali Bohu, keď sme sa dožili vzniku druhého slovenského štátu. Naša radosť bola o to väčšia, že naše obete za tento cieľ neboli márne. Nezabúdajme preto, že je to aj naše cieľo, a nezabudnime ani na tých, ktorí stáli pri zrode našej štátnosti.

Rád použijem slová posolstva popravených v roku 1951, že „minulosť nie je nikdy mŕtva a už vôbec nie minulé“. Aj po viac ako šesťdesiatich rokoch od ich popravy, pozostalí spolu s nami, rodinou politických väzňov, majú na pamäti, že vždy má význam obhajovať slobodu, vieru, ktorá je žiaľ, stále ohrozovaná materializmom a spreneverou hodnôt. V praktickom živote to znamená, aby sme ešte viac zvýšili úsilie po nove izácii zákonov, ktoré by náš, takmer pistoročný odboj, vyrovnali s II. odbojom, ktorý štyridsať rokov vo väčšine profitoval zo systému, ktorému pomohol získať moc. Avšak mnohí odbojár z druhého odboja patria k nám, bol žalárovaní, popravení a porzekvovaní spolu s nami. Tých sa ten 40-ročný profit pochopiteľne netýka.

Po voľbách začína nová náročná cesta za obhajobou našich záujmov. Výkonnosť funkcionárov PV ZPKO

Na titulnej strane:

Pamätník obetiam komunizmu pod devínskym hradom. Stojí na mieste, kde sa mnohí pokúšali prekročiť hranicu na Západ. Neúspešní zaplatili životom alebo väzením.

Foto archiv

bude a je podmienkou úspešnosti. Funkcie nie sú za zásiuhy, ale za potenciál, ktorý pretransformujeme do našej každodennej činnosti bez ohľadu na to, že mnohí z nás už pre choroby, vek či iné vážne dôvody nestačíme zabezpečovať uspokojovanie potrieb našej organizácie. Hľadáme si náhrady, lebo život ide ďalej, a ak nejdeme s ním, tak cúvame. Máme deti, vnukov, zamyslíme sa nad tým, zapájame ich do našich aktív. Budúcoročný snom, verím, dá odpoveď aj na tento problém.

Už v najbližších dňoch, po etablovaní nových štruktúr v úradoch, inštitúciách budeme kontaktovať nové tváre, nových funkcionárov a budeme ich presvedčať o spoločenskej dôležitosti našej existencie. To si určite žiada zapojiť každého, hlavne vo vedení, pochopiteľne s pomocou každej spraznennej duše. Nikto to za nás nespraví. Dúfam, že nové tímy naše požiadavky pochopia a nezavrú pred nami dvere. Politickí väzni troeli a zomierali, aby sme mali krajší život. Vyrovnanie 40-ročného handicapu je preto elementárnou slušnosťou. K tomu nech nám aj Pán Boh pomáha.

Arpád Tarnóczy
predseda PV ZPKO

Posolstvo Veľkej noci

Každoročne stojíme pred tajomstvom Veľkej noci a hádame jeho význam. V anketách sa objavujú názory, že Veľká noc je príjemný čas voľna, umocnený energiou prichádzajúcej jari. Pre nás veriacich ľudí je Veľká noc skôr udalosť ako čas. Udalosť sa od času líši tým, že čas plynie a mení okolnosti nášho života, udalosť je samotný okamih zmeny. Veľká noc je okamih zásadnej zmeny, ktorá vnáša do jestvovania človeka nový rozmer.

Ježiš Kristus zomrel na kríži. Toto by bola bezvýznamná správa, ktorá by v čase zanikla medzi podobnými správami o popravách, vraždách a podvodoch. Ježiš Kristus však nie je len človek, je zároveň Boh a on nielen zomrel, ale aj vstal z mŕtvych. V udalosti jeho smrti a zmŕtvychvstania všetci dostávame kľúč k životu. Žiaden človek by sám nedosiahol plnosť šťastia v láske, pre ktorú sme boli stvorení. Boh, ktorý je Láska sa v tej istej láske rozhodol zobrať človeka do náručia, ako matka objíma dieťa, ktoré samo nedokáže dosiahnuť naplnenie svojej túžby po láske.

Počas Veľkej noci máme príležitosť znovu prežiť udalosť Božej lásky k nám. V atmosfére Veľkého piatku bude cítiť smrť, ktorá sa cerí z urážok, pluvancov, bičovania a z kríža. No, na Bielu sobotu moc smrti začína blednúť v tichom očakávaní: hrob je síce zavalený kameňom, ale v nás je niečo nepokojné, niečo nás núti ešte nezhasnúť a neodísť. Veľkonočná nedeľa je dôkaz. Ježiš Kristus vstal z hrobu a odteraz žiaden hrob nezostane zavalený kameňom, z každého hrobu sa vstáva.

Nech nás posolstvo Veľkej noci vedie k prijatiu Ježiša Krista, iba On nás bezpečne prevedie cez bolesť a smrť k nášmu zmŕtvychvstaniu. V ňom sa naša bolesť a náš kríž stáva cestou a nie konečnou stanicou.

Mons. JCDr. Tibor Hajdu, PhD.

Láska musí zvíťaziť

Nielen na tohtoročných výročných schôdzkach našej organizácie zaznievajú prejavy nevoľe nad ignoranciou predstaviteľov štátu voči tretiemu odboju, teda politickým väzňom komunistického režimu. Deje sa tak permanentne od nadobudnutia slobody. Kým protifašistický odboj akceptoval komunistický i demokratický režim, protikomunistický pochopiteľne totalitný režim likvidoval a v demokracii si ho politické špičky prehadzujú ako horúci zemiak. Parlament síce odsúdil komunistický systém ako nemorálny a protiprávny, ale k obetiam tohto systému dosiaľ nenašiel cestu. Prečo asi?

Obetami komunistického režimu

boli najmä ľudia, ktorí sa postavili na obranu viery, kléru a ľudia, čo sa postavili za obnovu slovenskej štátnosti.

SLOVO SVEDECTVA

Na čelo prvej slovenskej republiky bol kňaz. Dodnes je práve táto etapa našich dejín akýmsi tabu. Dodnes priam hystericky zareagujú predstavitelia židovskej oboce pri zmienke o akomkoľvek predstaviteľovi štátu z obdobia prvej republiky.

V ostatnom čase je táto línia vicitelná najmä v prípade biskupa Jána Vojaššáka navrhnutého na svätorečenie. Katolícka cirkev i slovenskí verniaci s ňou ctia za jeno príkladný, cnostný a obetavý život za vieru a národ, no židovská oboce protestuje

proti akémukolvek prejavu úcty voči tomuto biskupovi. Intenzita nenávisť týchto kruhov voči katolicizmu na Slovensku paralyzuje možnosť historického zhodnotenia novodobých dejín Slovákov. Ak Židia nenávisť voči sebe zahrnujú pod pojem antisemitizmus a tvrdo ho odmietajú, odsudzujú a prinútiť aj svetové spoločenstvo ho odsudzovať, aj nenávisť voči katolicizmu na Slovensku by si zaslúžila rovnaké odmietanie. Nenávisť nie je cesta pre ľudstvo. Ukrižovaný Ježiš je nám všetkým mementom.

Politickí väzni nie sú len obeťami komunistického režimu, sú obeťami nenávisť.

Eva Hromjáková
šéfredaktorka

Z výročných schôdzí

REGIÓŇ BRATISLAVA

■ V Bratislave sa uskutočnila výročná členská schôdza pobočky Bratislava- mesto 29. februára. Schôdza sa začala chvíľou ticha za ôsmimi členmi, ktorí počas roka odišli do večnosti. Členskú základňu posilnilo 12 nových členov, prevažne detí politických väzňov. O aktivitách organizácie v tomto období informoval prítomných predseda pobočky Peter Bielik. Podpredseda PV ZPKO Anton Malacký vo svojom príhovore poukázal na význam nadenozajúcich volieb, ktoré od roku 1990 takmer vždy dopadli v neprospech záujmov politických väzňov. V diskusii sa členovia pobočky sťažovali na nedostatočné odškodnenie za svoje utrpenie, ktoré kontrastuje s tým, aké obrovské sumy sa rozkradli po roku 1990. Takisto aj s kandidáturov. KSS v týchto voľbách:

Peter Bielik

■ V Pezinku sa 1. marca konala výročná členská schôdza regionálnej pobočky PV ZPKO Bratislava – okolie. Schôdza sa konala na Mestskom úrade v Pezinku a pri tej príležitosti účastníkov pozdravil primátor mesta Mgr. Oliver Solga. Vo svojom príhovore ocenil dobrú spoluprácu s predsedom regionálnej pobočky PV ZPKO Bratislava-okolie Antonom Ma-

Členovia regionálnej pobočky PV ZPKO v Humennom sa stretli na výročnej schôdzi 12. marca tohto roku. Na snímke zľava: Ján Behun, Monika Nemčíková a Ján Petro.

Foto Mária Dverčáková

Na výročnej schôdzi v Bratislave.

Foto Anton Malacký

lackým a prisľúbil i naďalej pomoc pri presadzovaní požiadaviek politických väzňov na úrovni mesta Pezínok. Pri hodnotení činnosti pobočky predseda A. Malacký upozornil na nelichotivú finančnú situáciu v dotáciách z Ministerstva vnútra SR.

Ďalej sa zaoberal situáciou okolo parlamentných volieb a poukázal na to, že povinnosťou členov politických väzňov je sústrediť svoje úsilie pri voľbách na kresťanske, sociálne

Primátor Pezinka Mgr. Oliver Solga ochotne pomáha regionálnej pobočke politických väzňov.

Foto archív

V Skalici spomínali a diskutovali.

Foto archív

a národné hodnoty. Predseda kontrolnej komisie Dr. Ing. Ján Kovačovský informoval o krokoch na dobudovanie centrálného pamätníka na

Po výročnej schôdzi v Žiline.

Foto archív

Ružinovskom cintoríne v Bratislave a o požiadavke vypracovať knižný dokument o politických väzňoch do roku 1989.

Anton Malacký

REGIÓN TRNAVA

■ Pobočka **Senica-Skalica** zvolala výročnú členskú schôdzu na 22. februára do Mestského úradu v Skalici. Predsedníčka pobočky Bernardína Sprušanská informovala o situácii v organizácii a kriticky sa vyjadrila na adresu štátu za postoj k nespravodlivo prenasledovaným za komunistckej totality. Povedala, že oproti čenom protifašistického odboja sú členovia protikomunistického odboja hrubo diskriminovaní. Ďalej hovorila o bohoslovcovi Jankovi Havlikovi, ktorý sa z komunistického lágra vrátil s podlomeným zdravím. Zomrel v Skalici na ulici. V diskusii sa prítomní dotkli viacerých tém. S rozčarovaním konštatovali, že organizácia politických väzňov dostáva na svoju činnosť od štátu čoraz menej finančných prostriedkov.

Anna Pardubská

REGIÓN ŽILINA

■ V Žiline sa 19. marca uskutočnila výročná schôdza pobočiek regionálnej organizácie. Zúčastnili sa predsedovia z Martina Radomír Žingor, z Liptovského Mikuláša Kazimír Krivoš a z Dolného Kubína Helena Záhová. Predsedníčka RO PV ZPKO a podpredsedníčka PV ZPKO Anna Fedorová vyhodnotila činnosť pobočiek pričom vyslovila spokojnosť s organizovaním a účasťou na pietnych

Osemdesiatiny Anny Štefanovej z Levoče.

Foto Mária Dvorčáková

spomienkach pri pamätníkoch umučených a popravených.

Zmieniť sa aj o drastickom znížení dotácie na činnosť PV ZPKO zo strany Ministerstva vnútra SR na rok 2012, čo bude mať negatívny dopad na rozsah činností. Pozornosť venovali aj piatim jubilantom. (af)

Na výročnej členskej schôdzi regionálnej pobočky PV ZPKO Spišská Nová Ves-Levoča si pripomenuli aj okrúhle životné jubileá svojich členiek.

Foto Mária Dvorčáková

Jubilantka Gabriela Hrubá oslávila osemdesiate narodeniny v spoločnosti priateľov z kruhu politických väzňov.

Foto Mária Dvorčáková

REGIÓN KOŠICE

■ Pobočka **Spišská Nová Ves-Levoča** uskutočnila výročnú členskú schôdzu 8. februára. Predseda pobočky Frerich Fritz vyzval členov, aby zorganizovali besedy na školách a vytvorili diskusné fóra s mladým, o protikomunistickom odboji. Prítomní sa tiež dohodli na účasti spomienkovej prety na bombardovanie Spišskej Novej Vsi v tzv. Malej vojne v roku 1939. Oficiálnu časť programu doplnilo pripomenutie si životných jubilei dvoch členiek. Gabriela Hrubá a Anna Štefanová oslávili 80. narodeniny.

Mária Dvorčáková

Žena roka z Levoče

Nebýva zvykom, že v súťaži Žena roka sa umiestni osobnosť s minulosťou poznačenou väzením. V Levoči sa 7. marca tohto roku stala víťazkou súťaže nominantka Politických väzňov ZPKO, košickej regionálnej pobočky v Levoči, 81-ročná pani Mária Repáková.

V súťaži sa o titul Žena roka uchádza o 11 nominantiek. Porota ocenila zásluhy pani Repákovej v boji proti komunizmu, za demokraciu a ľudské práva. Do jej života hrubo zasiahli udalosti známe pod názvom Levočská vzbura. V dňoch 25. a 26. júna 1949 bránili levočskí veriaci svojich kňazov pred zásahom štátnej bezpečnosti. Za účasť na vzbure bola pani Repáková nespravodlivo uväznená a odsúdená na 7 rokov odňatia slobody. Po vyše dva a pol roku vo väzení sa dostala na slobodu. Poznačilo to celý ďalší jej život, lebo rodinná výchova v kresťanskom duchu sa dostala do rozporu so štátnou ideológiou.

V roku 1990 spolu s ostatnými nespravodlivo odsúdenými politickým väzňami komunistického režimu iniciovala vytvorenie organizácie politických väzňov v Levoči, ktorá je dodnes základňou ochraňujúcou ľudské práva, rešpektujúcou slobodu svedomia a vyznania.

Mária Dvorčáková

Ženou roka v Levoči sa stala Mária Repáková (uprostred), nominantka organizácie politických väzňov.

Foto Mária Dvorčáková

Rada Konferencie biskupov Slovenska pre vedu, vzdelanie a kultúru 16. februára udelila cenu Fra Angelica osobnostiam, ktoré svojim dielom šíria a šíria kresťanské hodnoty. Boj však roky keď šíriť, ba ani len brániť či chrániť tieto hodnoty bola cesta trnistá. Svedčí o tom mnoho osudov ľudí, ktorí kráča i po tejto ceste, no, mnohí už nenašli toľko síl, aby ju dokázali prejsť celú.

Jedným z nich je aj kardinál Ján Chryzostom Korec, ktorý nás vo svojom diele zaviedol na toto trnisté územie, aby nám ukázal aspoň kúsok oiecy a utrpenia človeka 20. storočia u nás.

Medz ocenenými osobnosťami „In memoriam“ je aj meno vysokoškolského profesora Alfréda Piffľa (3.6.1907-26.6.1976). Cenu z rúk biskupa Františka Rabeka prevzal jeho syn Ján Piffľ. Alfréd Piffľ bol auto-

rom mnohých sakrálnych stavieb, avšak cenu Fra Angelica získal predovšetkým za rekonštrukciu bratislavského Hradu, ktorý vynorel v roku 1811. Stal sa chátrajúcim rumoviskom, na čo upozorňoval mnohé významné osobnosti slovenského náro-

ra). Po vyčistení je jej hĺbka takmer 85 metrov. Profesor Piffľ neúnavne pracoval na tomto diele, on znovu vylíčil život tejto nádhernej dominanty Bratislavy. V septembri 1957 ho zatkli a vo vykonštruovanom procese odsúdili.

Cena Fra Angelica

da. Či už to bol architekt Dušan Jurkovič alebo národný umelec Janko Alexy.

Na jeseň roku 1953 začalo rumovisko ožívať. Navštevoval ho dekan fakulty architektúry profesor Alfréd Piffľ so svojimi žiakmi z tretieho ročníka. Zdokumentovali stav hradu, aby slúžil ako podklad pre projekt rekonštrukcie. Ja som robil dokumentáciu priestoru kde je hradiná studňa (vtedy mala hĺbku 18,2 met-

Počas väzenia v Prahe na Pankráci sa podieľal na rekonštrukcii kláštora Na Barnabikách, Ministerstvo vnútra ho prerábalo na svoje účely. Pre interiéry kláštora navrhoval a realizoval nádherné sgrafítá i rôzne umelecké prvky.

Profesor Alfréd Piffľ zomrel 26. júna 1976. Zostalo po ňom vzácné diele. A ako pedagóg vychoval mnoho skvelých architektov, ktorí na neho s láskou spomínajú **Ivan Masár**

Pozrite si 22 hláv

Černová pri Ružomberku v roku 1907 upútala pozornosť svetovej verejnosti udalosťou, ktorá sa stala počas vysviacky kostola.

Uhorskí žandári zastrelili 15 ľudí, 12 ťažko a 40 ľahko zranili. Kostol postavili zo zbierok obyvateľov obce a rodáka, kňaza Andreja Hlinku. Veriaci si želali, aby vysviacku vykonal on. Vrchnosť povedala nie. Keď deň dňa chceli zabrániť vysviacke, žandár spustil strelbu.

O 44 rokov neskôr sa k hrdinom z Černovej pridal ďalší, iba 27-ročný Bernard Jaško. Popravili ho 17. februára 1951, rovnako ako jeho kolegu, 35-ročného Pavla Kalinaja. Bernard pracoval na Povereníctve vnútra, kde obsluhoval dalekopis. Oboznamoval sa s informáciami o sledovaní a zatýkaní kňazov, o postupoch proti Valikánu a cirkevnej hierarchii, o sledovaní diplomatov a s ďalšími citlivými informáciami vtedajšej komunistckej moci. Posúval ich ďalej kolegom-kamarátom a táto jeho činnosť sa stala základom obžaloby proti nemu a ďalším 21 osobám.

Príbeh mladých kresťanov a národovcov, ktorý mal zostať utajený za múrmi Justičného paláca v Bratislave tak zaujal dvoch mladých Ružomberčanov Matúša Demka a Jakuba Krška, že natočili dokumentárny film o tomto vykonštruovanom monsterprocesu pod názvom 22 hláv. V Ružomberku ho premietali v kine Kultúra 17. februára aj za účasti členov ružomerskej pobočky RO PV ZPKO v Žiline. Jej predsedníčka Mária Šidová nám napísala: „Prekvapil ma záujem, kinosála bola plná. Teší ma, že autor, novinár Matúš Demko, absolvent a doktorand Katolíckej univerzity sa inšpiroval touto témou a zvládol ju excelentne. Zaslúži si náš obdiv a úctu.“

Matúš Demko pre Ružomerský

Bernard Jaško a Pavol Kalinaj sú zobrazení na vitráži v kostole v Lieseku na Orave.

Foto archív

nlas o filme povedal: „Vo filme pri-nášame predovšetkým historické fakty zamerané na Jaška a Kalinaja, ale neobchádzame ani zvyšné postavy vykonštruovaného súdneho procesu, takého typického pre päťdesiate roky minulého storočia.“

S mnohým absolventmi Katolíckej univerzity v Ružomberku sa stre-

távame pri odtých spomienkach na ľudí z protikomunistického odboja. Na reálnych ľuďoch, ktorí za svoje vlastenecké postoje a vieru dokázali obetovať aj vlastný život. Škoda, že verejnoprávna televízia nevyhľadáva životné príbehy statočných a obetavých ľudí, na ktorých môžu byť Slováci hrdí.

(eh)

Ako sme bránili východnú hranicu

Politické hranice Slovenska sa v 20. storočí vytvárali za asistencie veľmocí. Severnú a západnú hranicu tvorili, s výnimkou územia severnej Oravy a Spiša, staré uhorské hranice. Versailleská dohoda určila južnú hranicu, ale naša východná hranica s Podkarpatskou Rusou bola iba vnútornou administratívnou hranicou v rámci ČSR. Po Viedenskej arbitráži (2. novembra 1938) vznikla nová južná hranica Slovenskej krajiny. Maďarské kráľovstvo využilo situáciu nestanovenej východnej hranice Slovenska.

Maďarsko 13. marca 1939 odozdalo veľvyslancom Česko-Slovenska náotu, v ktorej žiadalo odstúpenie územia Podkarpatskej Rusi. Skôr, ako stihla česko-slovenská vláda reagovať, bol vyhlásený samostatný Slovenský štát. Obsadením Podkarpatskej Rusi sa však ani zčohleka nenaplnili agresívne plány maďarského velenia. Na rad prišlo východné Slovensko. Toto nebezpečenstvo si plne uvedomoval aj minister obrany novej slovenskej vlády pplk. Ferdinand Čatloš. Hneď v marci 1939 mobilizoval päť ročníkov I. zálohy, čo ale nevyriešilo kritickú situáciu na slovenskom východe.

Politickí väzni regiónu Košice sa zúčastnili na tohtoročnej spomienke na Malú vojnu.

Foto Mária Dvorčáková

Maďarský útok proti Slovensku sa začal 23. marca 1939 o 5.30 hod. Z Užhorodu postupovala južná skupina zložená z dvoch prúdov. Prúd smerujúci na Sobrance čoskoro narazil na odpor slovenských jednotiek. Nápor sa Slovákom podarilo na chvíľu zdržať, slabé slovenské jednotky však nemohli dlhodobo odolávať dobre organizovaným maďarským jednotkám.

Prvý deň bojov maďarské jednotky dosiahol líniu Remetské Hámy, Ruskovce, Jesenov, Bunčovce a Blatné Remety. Na severnom úseku frontu

slovenské jednotky prešli 24. marca 1939 pri Stakčine do neúspešného protiútokov. 24. marca 1939 sa slovenské letectvo zameralo na priamu podporu protiútokov pozemných síl. Vyvrcholením leteckých bojov bol večer 24. marca 1939 nálet na letisko v Spišskej Novej Vsi. Maďarské velenie mienilo vyradiť hlavnú základňu protivníka monutným útokom bombardérov Junkers Ju86K-2. Útok sa malo zúčastniť 18 lietadiel Škody po nálete bol veľký, tak na majetku, ako aj na ľudských životoch. Zahynulo 12 ľudí a 17 bolo zranených. Na letisku bolo poškodených sedem lietadiel. V nou zmätkov v organizácii maďarské letectvo omylom bombardovalo aj Rožňavu, ktorá bola už vtedy na maďarskom území. Nálet na Spišskú Novú Ves podúril slovenské obyvateľstvo. Plánovať sa odvetný nálet na Budapešť. Ukončenie bojov však tento zámer zneškodnilo. 25. marca 1939 boje ustali. Maďari okupovali pás pohraničného územia na východe Slovenska, avšak okupácie celého východného Slovenska sa museli vzdať. Pod tlakom Nemcka bol donútení podpísať prímerie. Slovensko-maďarský konflikt na východe Slovenska vošiel do histórie pod názvom Malá vojna.

Na budúci rok sa piétna spomienka na Malú vojnu uskutoční pri novom pamätníku v centre Spišskej Novej Vsi.

Foto Mária Dvorčáková

Peter Mulík

Slovo Slovákom, súcim na slovo...

Tak sme odvolili, dúfajme, že aj dobre, aj múdro, jar je v plnom rozpuku a ono je to tak, jar vždy prinášala so sebou náde; a tak dúfam, že budeme múdrejší, vzájomne ohľadupinejší a že tí všetci, čo sa s našou pomocou dostali aj do parlamentu, aj do vlády sa už raz konečne prestanú vzájomne napádať a vyčítať si, ale že budú spoločne – podčiarkujem – spoločne robiť všetko, čo môžu a vládzu pre svojich voličov. A je teraz jedno, na ktorom okraji spektra, ale pre svojich voličov! Pre všetkých tých, čo im dali hlasy a už majú dosť nekonečných vzájomných výčítok. Skúsme sa už raz dohodnúť aspoň na tom, či svieti slnko, alebo ide búrka. Bez vzájomnej dohody a tolerance sa dopredu nepohneme. A musíme sa – ponúť!

Niet čo závidieť

Nikomu z tých, čo si sadli do vládnych, alebo poslancových kresiel. Lahké to mať nebudú v tomto období krízy a to nielen u nás. Nie je a nebude to ľahké s nezamestnanosťou, z ktorej mi ide mráz po chrbte a ktorej, napriek svojmu veku – nie celkom rozumiem. Už aj preto nie, lebo tu dnes a denne počúvam v zastúpení firm, inštitúcií prihovárať sa spoločnosti príslušníkov tých štátov. Na to svojich ľudí nemáme? Chodievam na obedy do tej istej menzy so zamestnancami bankových a poisťovacích spoločností (naposol mladým), kde sedím v mieri angličtiny, češtiny, výnimočne nemčiny a nad tou polievkou sa pýtam: čo tu robia v čase, keď máme toľko nezamestnaných mladých, našich vlastných ľudí s vysokoškolským diplomom, či s maturitou? Vždy je predsa bližšie vlastná košeľa, ako cudzí kabát a tak by tu bolo treba mnohé čo vysvetľovať a bude treba mnoho naprávať. Láhke to nebude. Ale ľahké to nebude v ničom; čo sa tu rokmi pokazilo a o čom sa toľko kričalo na protestoch proti Gorile.

Apropos, protesty: s mnohými požiadavkami na nich sa dalo súhlasiť. Ale s tým, neraz opakovaným „zmeniť systém“ už vôbec nie! A čo teda chcú, alebo chceli, tí protestujúci – totalitu? O akej zmene systému sa tu kričalo??? Čo si predstavujú tí naši vnuci pod zmenou systému – komunizmus, alebo im stačí socializmus, či ešte niečo iné? A eho potom nevedia, o čom kričia a nevedia ani to, čo ten iný systém priniesol ich dedom a rodičom? Koľko tu bolo poľstí, krívd, koľko zmarených životov, koľko mreží na väzniciach a koľko drôtov na hraniciach?! To nevedia? Majú by? Lebo sú v živote aj horšie veci, ako je mať, či nemať auto, alebo chodiť do Grécka, či len na Baaton... A to je presne to, po čom som mala zimomriavky na chrbte. Neopala som sama.

Každý má to, čo si zaslúži

a každý to, o čo sa usiluje, ale s rozumom. Od hora až do u sa už raz musíme rozlúčiť s jedinou výlučnou metou – mať a ešte raz mať. A čo takto, Slováci, aj dávaj

a dať?! Čo teda si raz už prestať malicierne závidieť, čo už raz prestať kraďnúť a podolácať, čo už raz si uvedomiť, že tu mám vlastný štát a ten bude taký, ako sa o to aj osobne postarám. Ten hore – ja tu dole. A už sme pri otázke národnej hrdosti, o ktorej píšem práve o tomto časopisu celé roky, lebo bez nej to nepôjde. Ak my ani dnes, po skoro dvadsiatich rokoch samostatnosti nevieme, koho každého sme mali, alebo máme vo svete, ak je nám srdečne jedno, kde sme kultúrne, historicky a rečovo ukotvení, ak dokážeme obdivovať len to, čo je cudzie – potom nám nijaký parlament nepomôže. Ani keby v ňom sedel výkvet múdrosti a statočnosti, ani vtedy nie.

Príklady? Hockolko: naša prvá národná scéna (činohra) už ani nemôže uvádzať menej domácej tvorby, ako to robí, nehovoriac o tom, že neuvádza už pomaly nič iné, len anglosaskú tvorbu. Niet dosť s ovenských, ale ani iných stredoeurópskych titulov, ako keby tu neopli ani Česi, ani Poliaci, ani Srbi, či Chorváti, len odrazu nám najbližší Američania, Angličania, Ír a Škóti. To sté plať o filmoch a to tak v kinách, ako v otrasných televíznych programoch. A keďže všetko so všetkým súvisí, teraz otázka. Viete, čo je

jazyková kolonizácia?

Máme ju tu, a to napro. Príde novinár z Viedne (len 60 km vzdalenej) a hovorí s brat'slavským kolegom v angličtine, lebo ten náš po nemecky nevie. Moja generácia v tomto meste vedela, ešte sa aj učila francúzštinu, tento jazyk intelektuálov a latinčnu, to aby vedela vyslovovať cudzie slová a rozumela ich obsah. A keď počujem, ako sa v angličtine zhovára náš mediálny "génus" s Poliakom – de ma šlak trafí! Nikdy som s poľským kolegom nepotrebovala tlmočníka, on rozumel mojej reči a ja tej jeho. Ale to najtrúla ešte ešte len ordo.

Podme do Košíc, kde sa v ostatných mesiacoch nrdia tým, že už nemajú športový reprezentačný klub Dobri anjeli, ale čosi, čo nás reprezentuje ako Good Angels! No, toto! Už si veľmi predstavil Gaba Zelenaya, Pištu Mašlonku a ebo Karola Poláka s najúžasnejšou slovenčinou, ako hovorí do mikrofónu o – Good Angels! Viete si predstaviť za tej červenej totality náš klub, ktorý by bol mal názov v ruštine a teda aj v azbuke? Ja nie. Ale športové koškové hviezdy nie sú jediné, ktorým je slovenčina málo. Mame tu Slovak lines na každom autobuse, to aby sa každá teta z kopaníc dozvedela, že sme svetoví...

Nuž nie sme a takto ani nebudeme. Koľko rečí vieš, toľko raz si človekom. Len vždy musí byť na prvom mieste tá tvoja vlastná. Takže už viete čo je to – kolonizácia? Presne toto.

A tým v parlamente niet čo závidieť. Roboty je tu ako na kostole, mili Slováci...

Eva Laucká

Povstanie sa prezentovalo nečestne

Ladislav Babala, vojak PTP.

Ak tvrdíme, že takmer všetci politickí väzni bývalého režimu pochádzali z kresťanských a národne citiacich rodín, tak sa zrejme nemýlime. V roku 1929 sa v Jakube, v súčasnosti mestskej časti Banskej Bystrice, do takejto rodiny narodil Ladislav Babala.

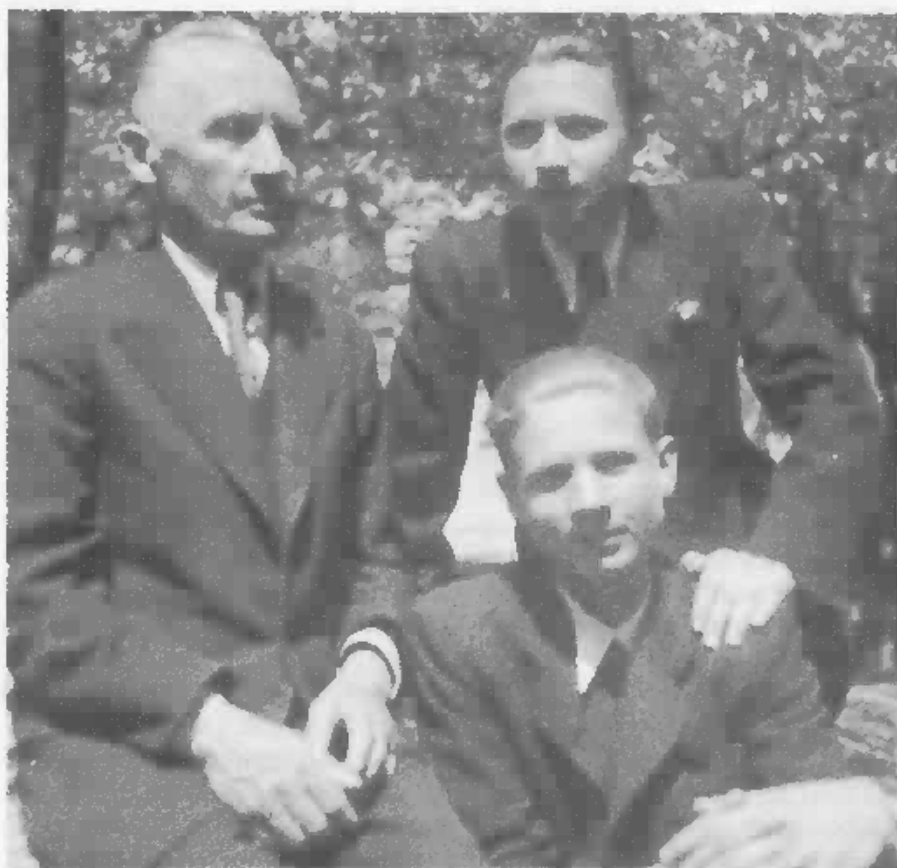
Otcova vyše šesťročná účasť v prvej svetovej vojne, jeho stretnutie so Štefánikom v légiách na Sibíri, ale aj priamy dotyk s povstaleckou epopejou sa nezmazateľne zapísali do jeho životného príbehu. Do príbehu slobodného človeka znásilňovaného totalitným komunistickým režimom.

Kde a ako sa začala vaša životná púť?

V Jakube, bolo nás päť detí, jeden chlapec zomrel. Otec sa narodil, keď mala jeho mamka 50 rokov. Spomínam to preto, lebo keď sa vracal domov s legionármi cez Paranský priepiav, čaka ho tam brat a chcel, aby zostal s ním v Amerike. Dostal však list od mamky a aj po rokoch spomínal, že keď ho čítal, zalali ho slzy a nič ho nemohlo odradiť od cesty domov. Ešte dnes stojí v Jakube križ, pri ktorom otca čakala mamka. Vravel mi, že to materne objaté sa nedá ničím zaplatiť.

Ako sa otcov brat dostal do Ameriky?

S dvoma kamarátmi strnávajú zástavy monarchie, namáčať ich do fekárií a znova ich vyvesovať. Niekoľko ich udal, a keďže v tom čase bolo vyhlásené stanné právo, hrozil im trest smrti. Našťastie sa im podarilo ujsť a dostať sa do Spojených štátov.

Na snímke vpredu Ladislav Babala s otcom Jánom, bývalým legionárom, a bratom Milanom, študentom medicíny.

Foto archív

Otec mal šťastie, keď sa vrátil zo Sibíre.

Mal, často rozorával, čo je bolševizmus. Vraj raz večer zajaľ bolševici skupinu legionárov a o dva dni ich poslali pribitých na železničný vagón. Holými, s vypáleným prirodzením, v zuboženom stave. Po návrate domov, ako legionár dosta štátnu službu, bo súdnym zriadencom a domovníkom. To bola najhoršia sarka na súde.

Takže ste bývali na súde?

Áno, 29 rokov.

Vy ste vlastne povstanie videli z okna?

Dá sa to takto povedať. V budove krajského súdu sídli aj okresný súd, krajská a okresná prokuratúra. Dokonca aj vojenská prokuratúra.

Všetko v jednej budove. Dnes máme na každom rohu súd. To znamená, že národ je zlý. Chce sa súdiť. Dnes môžeme len nostalgicky spomínať na spoupatricnosť a súdržnosť ľudí za prvej Slovenskej republiky. Tam neexistovalo, aby niekto na niekoho ponzoval, aby chcel niekto niekoho z miesta vyšťvať, to neexistovalo. Otec chodieval na poštu po peniaze pre zamestnancov súdu. Raz mu omylom vyplatili o oseť tisíc korún viac. Samozrejme, že ich vrátil. Ten zamestnanec, čo to spôsobil, si chcel život zobrať. Keď ich otec doniesol, chcel mu dať náležné tisíc korún, ale otec ich neprija. Taký bol môj otec.

Potom vypuklo povstanie.

No a ja, ako zvedavý šestnásťroč-

ný čiabec, som šiel s kamarátom Mianom Dunajským na námestie k soche Panny Márie. Medzi vojakmi, partizánmi, som zbadal aj dvoch o rok starších spolužiakov, ktorí mali povest gangstrov. Všetkým vrkal granáty, za sárou nože, dýky a všetko možné, no nema som z nich dobrý dojem. Bolo ich asi 25 a chodili po námestí akoby už všetko mali v rukách. Ale banskobystriční Nemci obsadili všetky veže, výklenky, jednoducho strategické body a začal strieľať. Partizáni sa razom poschovávali pod bránu Národnej ulice a na rozkaz začali tiež strieľať. Gulky len tak fľkali okolo nás. Strelba stíchla až po príchode malého tanku s kanónom. Iba zo Steinerovho liehovaru ďalej streľal jeden Nemec, Pittner. K večeru ho zasiahla strela, ušiel a schoval sa v jednej pivnici pod korytom. Tam ho partizáni našli, vyvlékli na námestie a zastrelili. Prečo však tí ľudia na námestí strieľali? Oni si mysleli, že to je začiatok povstania, potlačia ho a bude pokoj. Chcem povedať, ako sa nečestne povstanie prezentovalo. Do Bystrice prišli tri vojenské nákladné auta s posádkou. A kričali, že Bratislavu obsadili nemeckí gangstri, vládu zobrali do zajatia, preto všetci vojaci povstaňte so zbraňou a snažte sa oslobodiť našu vlasť od nemeckych gangstrov. A to všetko bolo táranie, lebo vojakov nemohli dostať na svoju stranu, pretože

Ladislav Babala (vpravo) a ďalší kamarát Zlatnícky, taktiež spoluúčastník súdneho konania. Foto archív

oni prisahali vernosť Sovietskej republike. Ale keď toto počuli, tak išli dobrovoľne do povstania. Ale to bol všetko podvod. Potom bol vydaný mobilizačný rozkaz, všetko do zbraň, otvorili sklady, a nie že by vydali zbraň na meno, ale každý, kto prišiel dostal zbraň. A vznikol chaos. Takto to začalo. Až tretí deň bola vydaná deklarácia SNR a tam už bolo uvedené všetko čo sa stalo, ako do toho ideme a žiadajú jednotu ľudu v odboji proti Nemcom. Bol tam podpísaný aj Husák, ale Husáka nikde. Namiesto neho si sadol do vedenia rokovania doktor Vašek, Čech. Nábielekovci, Vašekovci, Golianovci, Viestovci, to všetko boli československy orientovaní ľudia, tam nebolo slovenského národného povstania. To všetko bola karnufláž. SNR sídlila oproti budovy súdu, takže sme videli kto tam chodí. A keď už bolo povstanie v behu tak prišiel pán Husák. Že bol vraj pri frajerke voľakde na dolniakoch. Takých hrdinov sme mali. Otec keď to videl, len vzdychol, títo povstanci nás povedú k Nemcom. A presne tak to padlo. Koncom októbra sa všetko stahovalo do hôr.

Vás osobne sa povojnové obdobie dotklo dosť bolestne.

U nás bol strašne dlhý front, v Jakubskej doline trval tri týždne. Všetko rozstrieľané, zničené a Nemcov nie a nie vydrúť. Najhoršie úseky

oslobodzovala rumunská armáda, nie Červená. Rumunské vojská spustli Nemcom za chrbát minometnú paľbu, rozbili kolaje a tým znemožnili Nemcom vrátiť sa. Museli ujsť a bol pokoj. Bystrica bola zachránená.

A vy?

Odišli vojská, nastúpila československá vláda, no a nám sa to nepáčilo. Lebo do vedenia sa chytala zberba. Tí, čo boli v povstaní vytlačili skutocne schopných a nastala anarchia. Odišiel som za robotou do Bratislavy, do nemeckej stavebnej firmy. Ale prišiel rok 1948, znárodňovanie a naš Nemci utekali. Keď som si prišiel po výplatu, pýtali sa ma, či nechcem ísť s nimi. A kde? Do Afriky. Bolo by sa mi aj videlo skúsiť svet, ale bol som zvyknutý na Slovensko, tak som zostal a o niekoľko mesiacov už som bol členom päťčlennej protištátnej skupiny v Bystrici.

Čo ste robili?

Boli sme dvaja dospelí a traja mladší. Pod vežou bola mlékáreň, za ňou malé kazematky a tam sme mali rozmnožovací stroj, na ktorom sme tlačili časopisy, letáky. Keď v apríli popravili prezidenta Tisa vznikla celoslovenská akcia, pričom sa tvorili Tisove pohotovostné oddiely. My sme s nimi spolupracovali.

Eva Hromjáková

Dokončenie v budúcom čísle

Ako sprievodca pútnikov z Banskej Bystrice na Starých Horách. Foto archív

SVEDECTVO

Parlamentné rýchlokvašky

Priznávam sa, že mám veľmi zmiešané pocity z výsledku predčasných volieb. Prameňa z toho, že kandidátov za poslancov nominovalo až dvadsaťšesť politických strán a hnutí a podľa môjho názoru, veľmi veľa z nich nespĺňalo ani základné požiadavky pre politickú stranu či hnutie. Ukázalo sa totiž, že nemajú členskú základňu, miestne a oblasťné štruktúry, politický program, stanovy a v nemalej miere ani isté obdobie činnosti.

Neviem si predstaviť zástupcu služobníka slovenskému národu v tak výsostne dôležitom zákonodarnom orgáne akým je NR SR, ak príde z organ. zácie, ktorá vznikla účelovo, iba pre samotný akt konania volieb. Takýmto spôsobom sa v každých voľbách dostali do parlamentu ani nie politické strany, ale združenia občanov s jediným cieľom - ziskávať kontakty pre svoje vlastné potreby a ponútky. A čo ma najviac prekvapilo je, že sa predčasné voľby konali zo strachu a nenávisťi.

V prvom rade som očakáva, že občan a pod dojmom kauzy Gorila

a Sasanka rázne odmietnu kandidátov z tých politických strán a hnutí, ktorých sa to priamo i nepriamo dotýkalo a ešte stále dotýka! Či už nie? A tie, ktoré po roku 1990 urobili pre občanov nášho štátu najviac, ostali pred bránami slovenského snemu. Ide hlavne o HZDS-LS, SNS a SĽ, ktoré pre náš národ pracovali v tých najťažších obdobiach. Určite tieto strany urobili v prospech občanov nášho štátu oveľa, oveľa viac ako trebárs sulikovci, či matovičovci v minulom skrátrenom období.

Po roku 1993 sa v nebývalej miere začalo s výstavbou diaľnic. Ak by sa stavali takým spôsobom, ako počas dvoch vlád Mikuláša Ťuzurinu, či za tých pár mesiacov vlády Ivety Radičovej, asi by diaľničná sieť nemala toľko kilometrov. Dovoľm si s plnou vážnosťou tvrdiť, že ak by sa v minulosti nebol konal voľby pod tlakom cudzích záujmov, vládnou koalíciu by tvoril HZDS, SNS a Strana zelených. Naš štát by bol určite ďalej v ekonomickom a hospodárskom raste. Súčasťou ekonomiky trčí nad vodou výroba áut, televízorov a monitorov PC. Ak príde (a to prísť musí!) k nasýteniu či presýteniu trhu, nastane oveľa väčšia kríza, aká je v súčasnosti.

V predvolebnom období ani jedna jediná kandidujúca politická strana nemá a vo svojom volebnom pro-

grame zmienku o poľnohospodárstve v takom rozsahu ako HZDS, SNS a Strana zelených!!! Dovážame množstvo drahých poľnohospodárskych a potravinárskych produktov, z ktorých mnohé nespĺňajú ani naše vnútorné nariadenia o ochrane obyvateľstva pred nežiaducimi účinkami. Zahraniční výrobcovia sú štedro dotovaní vlastným štátom i dotáciami z EÚ. Aj preto im nemôžu konkurovať naši domáci výrobcovia a producenti. Možno by stačilo, aby náš štát dotoval rozdiel cien medzi zahraničnými a domácimi výrobkami. Ale to by museli sulikovci a matovičovci o tom niečo vedieť, mať záujem a mozo e z práce trebárs na záhradke...

Ministerstvo vnútra SR by malo v krátkom čase predložiť návrh zákona o politických stranách v tom zmysle, aby právo nominovať kandidátov do zákonodarného zboru mala politická strana a hnutie iba v tom prípade, ak má vytvorené miestne a regionálne štruktúry, ak má v rámci štátu minimálne tisíc platiacich členov, platné stanovy a aspoň dva roky činnosti pred konaním volieb do slovenského snemu. Iste by to prispelo k štandardizácii nášho politického systému a nevznikali by parlamentné rýchlokvašky.

Marián Burík

Odsúdení na 5 až 10 rokov

Adámek Anton, narodený 2.9.1930, odsúdený 21.4.1950 na 8 rokov; velezrada, Nitra

Čupková Anna, narodená 24.5.1930, odsúdená 26.4.1951 na 8 rokov; velezrada, vyzvedačstvo, Piešťany

Dubovský Peter, narodený 28.6.1921, odsúdený 10.4.1963 na 6 rokov; poburovanie, Banská Bystrica

Ďurkáč Ján, narodený 31.8.1922, odsúdený 22.4.1949 na 7 rokov; Havičkov

Garbier Jozef, narodený 11.3.1932, odsúdený 14.4.1953 na 5, 5 roka; zbehnutie; odsúdený 28.12.1963,

Útok na verejného činiteľa, Čadca

Gubány Pavol, narodený 1.1.1928, odsúdený 14.4.1951 na 6 rokov; velezrada, Levice

Hanušín Ján, narodený 31.1.1920, odsúdený 15.4.1958 na 6 rokov; vyzvedačstvo, Bratislava

Horváthová Elvira, narodená 5.5.1924, odsúdená 18.4.1956 na 5 rokov; velezrada, Trenčiansko Teplice

Jurina Ján, narodený 22.6.1940, odsúdený 6.4.1961 na 5 rokov;

zobehnutie do cudziny, Chtelica

Karnay Alfréd, narodený 28.7.1932, odsúdený v apríli 1953 na 6 rokov; velezrada, Michalovce

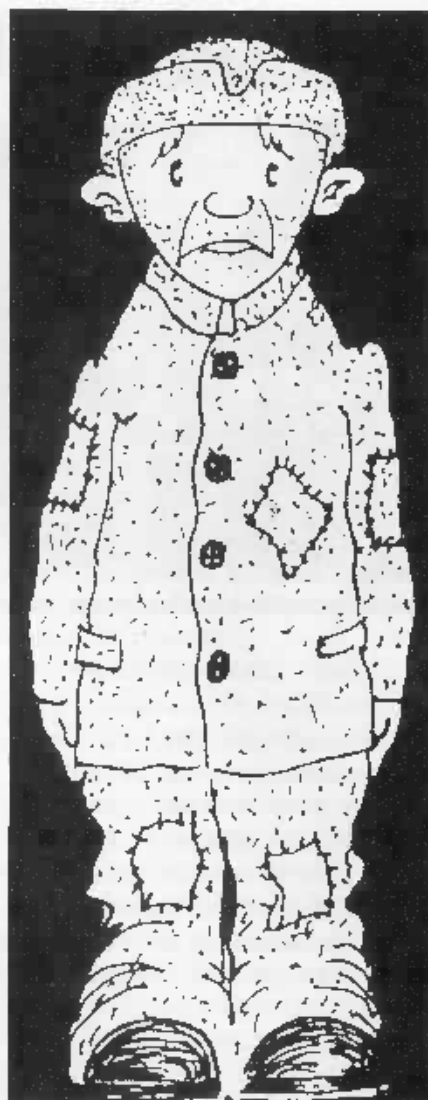
Kováčová Anna, narodená 29.1.1907, odsúdená 16.4.1953 na 7 rokov; velezrada, Dlhá nad Oravou

Krajňák Ján, narodený 10.7.1924, odsúdený 30.4.1954 na 5, 5 roka; velezrada, Košice

Križalkovič Ján, narodený 25.9.1923, odsúdený 30.4.1958 na 2, 5 roka; združovanie proti republike

a 11.2.1971 na 5, 5 roka; podvracanie, Košice

Kuva Ján, narodený 5.11.1914, odsúdený 16.4.1953 na 8 rokov; velezrada, Dlhá nad Oravou

Lang Bohumil, narodený 23.9.1932, odsúdený 8.4.1952 na 7 rokov; vradište

Machaj Ján, narodený 1.12.1904, odsúdený 16.4.1953 na 8 rokov; velezrada, Dlhá nad Oravou

Malacký Anton, narodený 3.3.1932, odsúdený 22.4.1952 na 8 rokov; velezrada, Šenkvice

Morvay Tibor, narodený 5.4.1930, odsúdený 21.4.1950 na 6 rokov; velezrada, Veľké Janíkovce

Noskovič Karol, narodený 8.3.1933, odsúdený 22.4.1952 na 6 rokov; velezrada, V ničné

Paňák František, narodený 25.1.1908, odsúdený 30.4.1954 na 8 rokov; združovanie proti republike, Košice

Prachár Milan, narodený 19.8.1929, odsúdený 8.4.1952 na 8 rokov; velezrada, Bratislava

Porubský Július, narodený 7.2.1927, odsúdený 30.4.1954 na 6 rokov; velezrada, Bratislava

Puobišová Anna, narodená 27.5.1928, odsúdená 30.4.1954 na 5 rokov; Stará Ľubovňa

Rybecký František, narodený 21.11.1932, odsúdený 22.4.1952 na 5 rokov; velezrada, V ničné

Smetana Martin, narodený 20.4.1919, odsúdený 9.4.1952 na 6 rokov; velezrada, Bratislava

Starý Ladislav, narodený 28.6.1933, odsúdený 10.4.1953 na 7 rokov; velezrada, Košice

Ľapák Peter, narodený 20.1.1921, odsúdený 16.4.1953 na 5 rokov; Dlhá nad Oravou

Vaculík Rudolf Jaroslav, narodený 1.2.1923, odsúdený 3.4.1951 na 6 rokov; príprava úkladov, Vrbové

Války Ladislav, narodený 13.7.1927, odsúdený 9.4.1952 na 5 rokov; velezrada, Bardejov

Vargic Ondrej, narodený 7.8.1921, odsúdený 12.4.1952 na 9 rokov; podnecovanie na útočnú vojnu, ohrozenie zásobovania, Lučenec

Vasko Tomáš, narodený 21.12.1925, odsúdený 13.4.1950 na 6 rokov; velezrada, Rožkovce

Záhoranský Ferdinand, narodený 4.4.1922, odsúdený 29.4.1954 na 5 rokov; velezrada, Bratislava

Aktivity predsedníctva PV ZPKO

■ Vedenie PV ZPKO zobralo na vedomie vzdanie sa funkcie predsedu RO PV ZPKO v Banskej Bystrici **Ladislava Babalu** zo zdravotných dôvodov. Na výročnej členskej schôdzi bol za nového predsedu zvolený **Ján Gašpar**.

■ **Predstavitelia PV ZPKO** si rozdelili účasť na výročných schôdzkach regionálnych organizácií PV ZPKO.

■ **Predsedníctvo rozhodlo**, že mzdy za február budú opäť vyplatené v polovičnej sume. Do 28.3.2012 neobdržala organizácia dotáciu na činnosť.

■ **Podpredseda PV ZPKO Anton Malacký** má požiadať prezidenta republiky Ivana Gašparoviča a nového ministra vnútra Roberta Kaliňáka o prijatie delegácie PV ZPKO.

Odkiaľ pochádza slovenská kúpačka?

Cyril A. Hromník, autor knihy *Sloveni, Slováci, kde sú vaše korene* je historik, pôvodom Slovák žijúci v Juhoafrickej republike. Zaoberá sa štúdiom a výskumom dravidských jazykov, čo ho priviedlo k pozoruhodným výsledkom. Publikujeme časť z jeho knižky, súvisiacu s Veľkou nocou.

„Slovo *pesach* (*pesan*) je v skutočnosti dravidského pôvodu, odvodené od slova *pěšu* (= to *fulfi* an *oath*), čo znamená „splniť prísahu“. S týmto významom sa slovo *pěšu* používa dodnes v Južnej Indii, ale v Izraeli, naopak obrovským štúdiám biblických textov, sa jeho význam stratil. Zachovala sa len pastierska tradícia osláv rituálu príchodu jari, ktorý sa konal prvý plný mesiac po jarnej rovnodennosti. K nemu sa pripojila tradícia úteku Izraelitov z Egypta, a takto skombinovaný rituál sa spečatil menom *Pesach* bez toho, aby sa vedelo, že *pesach* je ojazvenou pečatňou potvrdzujúcou splnenie prísahy dane Bohom Jahvan Izraelu. Slovo *pesach*, v jeho homonymnej forme a pôvodnom význame, sa však zachovalo v slovenskom slove „pečať“.

Dôraz, ktorý Slováci kladú na jasne predkresťanskú veľkonočnú kú-

Veľkonočná oblievačka na východnom Slovensku.

Foto archív

pačku (oblievačku) v pondelok, svedčí o starodávosti tohto sviatku. Doživa tu obrad očistovacieho a po očisťujúceho kúpania sa v rieke, ktorý k nám priniesli starí dravidski prospektori a obchodníci z teplej Indie. Gangavermana (Mlasateho Boha) veľbaci Slováci tento sviatok síce prebrali, ale spôsob vykonávania jeho očistných obradov sa zmenil vzhľadom k tomu, že prvý spán mesiaca po jarnej rovnodennosti je v marci alebo apríli, kedy je voda v riekach ešte príliš studená na očistné kúpanie. Preto namiesto rieky, veľkonočný purifikačný rituál sa sústredil na studňu. Studňa sa v tamľične hovorí *kúpa* a ootiať po-

chádza aj slovenská kúpačka, dosiada umývanie pri studni, rituál, s prastarými koreňmi v Indii. Pri kúpaní pri studni, v protiklade s kúpaním v rieke, používala sa bruchatý hrmec na vodu, alebo džbán. Tomu sa v dravidskej Indii hovorí *kumbam* a v sanskritskej Indii kognátnym *kumbha*, čo v oboch druhoch jazykov popisuje aj *Aquarius* a *Zodiak*. V Indii takýto hrmec/džbán dodnes prezentuje ženské meno a preto sa mu hovorí „plodivý hrmec/džbán“. A splodenie nového života je to isté ako naplnenie požej prísahy, takže existuje určitá spojitosť medzi slovenskou pečatňou a slovenskou kúpačkou.“

STALO SA

■ 13.-14. apríla 1950 v noci vrhli ozbrojené jednotky milície, vojska a Zboru štátnej bezpečnosti do takmer všetkých mužských kláštorov na Slovensku a brutálnym spôsobom deportovali všetkých rehoľníkov do vopred vybudovaných „koncentračných táborov“, kde ich internovali (akcia K). Akciu dokončili v noci z 3. na 4. mája. Týkalo sa to 1326 rehoľníkov, z toho 406 kňazov, ktorí žili v 110 rehoľníckych domoch.

■ 14. apríla 1945 bol zhabaný katolícky vysokoškolský internát Svoradov v Bratislave. Prešiel do väsnictva štátu.

■ O 15. apríla 1947 Národný súd v Bratislave vyniesol rozsudok trestu smrti

povrazom nad prezidentom Slovenskej republiky ThDr. Jozefom Tisom.

■ 18. apríla 1947 na dvore Justičného paláca v Bratislave bol popravený obesením prvý prezident Slovenskej republiky katolícky kňaz ThDr. Jozef Tiso. Hodinu po polnoci, 19. apríla, ho dala polícia pochovať v jednom z troch pripravených hrobov na Martinskom cintoríne v Bratislave. Cirkevný obrad vykonal väzenský kaplán Jozef Stašo.

■ 22. apríla 1990 navštívil Slovenskú republiku pápež Ján Pavol II. Pri vystúpení z vtulníka na Vajnorskom letisku si pokľakol a pobožka: slovenskú zem, ako to robil iba pri príchode do suverénnych štátov.

■ 25. apríla 1949 vydalo Predsedníctvo ÚV KSČ smernice na dosiahnutie úpl-

nej kontroly nad katolíckou cirkvou utvorením národnej cirkvi odtrhnutej od Ríma.

■ 28. apríla 1043 švajčiarsky generálny konzul v Bratislave Max Grässli hlásil svojmu ministerstvu zahraničných vecí: „prezident Tiso robí všetko, čo je v jeho moci, aby deportáciu Židov definitívne zastavil a osud pozostalých Židov do určitej miery ľudsky upravil. V tomto jeho úsilí sa teší sympatiám prevažnej časti slovenského obyvateľstva.“

■ 29. apríla 1950 uväznili obidvoch gréckokatolíckych biskupov, sídelného biskupa Pavla Petra Gojdiča i pomocného biskupa Vasilu Hopku. Vyše 70 kňazov, ktorí odmietli vstúpiť do pravoslávnej cirkvi, bolo spolu s rodinami vysídlených do sudetských krajov Česka so zákazom vrátiť sa na Slovensko.

PRIPOMÍNAME SI

Regionálna organizácia PV ZPKO v Trnave nám dodatočne oznámila, že dňa 14.1.2012 oslavuje svoje životné jubileum 82 rokov **Milan BALÁŽ** z Trnavy
Jubilantovi srdečne blahozeláme.

V apríli si pripomínáme významné životné jubileá týchto našich členov a priaznivcov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

45 rokov

Horská Anna, Skalica 6.4.1967
50 rokov

Bílek Ján, Prešov 12.4.1962

55 rokov

Bocko Peter, Poprad 13.4.1957

Molčanová Darina, Jablonov 7.4.1957

Tatarka Jozef, Žilina 22.4.1957

Gregor Kvetoslav, Čadca 1.4.1957

60 rokov

Sošňaková Anna, Levoča 4.4.1952

Mgr. Adamovičová Viera, Lúča 12.4.1952

Greguš Vladimír, Banská Štavnica 10.4.1952

65 rokov

Jozef Švec, Bratislava 1.4.1953

70 rokov

Lakoščíková Agneša, Dolný Kubín 10.4.1942

Gregušová Jolana, Lovča 18.4.1942

75 rokov

Adamik Ján, Moškovec 19.4.1937

Jesenská Zdenka, Košice 24.4.1937

Fabry Jánus, Banská Bystrica 25.4.1937

80 rokov

Malík Ladislav, Veľká Lomnica 17.4.1932

Lenárt Ľudovít, Zlaté Moravce 11.4.1932

81 rokov

Neštráková Katarína, Sereď 30.4.1931

Nžhanský Juraj, Vrbové 16.4.1931

82 rokov

Varga Tibor, Bratislava 18.4.1930

Hampelová Mária, Bojnice 13.4.1930

Sládkovič Imrich, Lmbach 5.4.1930

Májovská Maria, Bačkov 6.4.1930

Vargová Dagmar, Hurbanovo 14.4.1930

83 rokov

Horošková Anna, Piešťany 18.4.1929

Ing. Ďubek Karol, Sečovce 28.4.1929 ???

84 rokov

Zoltán Kulaš, Bratislava 12.4.1928

Paligová Margita, Bratislava 15.4.1928

Brančová Mária, Bratislava 13.4.1928

Danková Marta, Trebišov 22.4.1928

85 rokov

Šumichrasová Anuška, Trenčín 1.4.1927

Kotúček Milan, Liptovský Hrádok 13.4.1927

Čizmár Michal, Humenné 15.4.1927

86 rokov

Mgr. Kukula Zoltán, Poprad 18.4.1926

Engelman Kazimír, Svätý Jur 16.4.1926

Činik Ján, Dulov 10.4.1926

Tabuda Michal, Nitra 30.4.1926

87 rokov

Tojriková Anastáza, Banský Studenec 22.4.1925

88 rokov

Horošková Gabriela, Prievlna 9.4.1924

90 rokov

Koňakovská Albína, Modra 8.4.1922

Skadan Štefan, Hlínik nad Hronom 12.4.1922

93 rokov

Ing. arch. Smetna Martin, Bratislava 20.4.1919

Harušák Ján, Hlohovec 17.4.1919

Ústredie a redakcia jubilantom srdečne blahozelá.

Jozef Stanko sa 6. februára t.r. dožil 80 rokov. Za účasť na levočskej vzpore bol v roku 1949, vo veku 16 rokov, odsúdený a uväznený. Je členom regionálnej pobočky PV ZPKO Spišská Nová ves - Levoča, s ktorými oslávili životné jubileum.

V Prahe sa lúčili

Rodák z Devinskej Novej Vsi prvý predseda pražskej pobočky Konfederácie Poctových vázňov Česko-Slovenska **Stanislav Stránsky** zomrel 21. februára 2012. V roku 2000 bol vyznamenaný medailou Za zásluhy II. stupňa. Posledná rozlúčka so zosnulým sa konala vo Veľkej obradnej sieni Strašnického krematória v Prahe. (šň)

ROZLÚČILI SME SA

☞ Regionálna pobočka PV ZPKO Michalovce nám oznámila, že v septembri 2011 zomrel otkoročný člen **Michal HISEN**. Pochovaný bol v rodnej obci Tašula

☞ 24.7.2012 zomrel člen Regionálnej pobočky PV ZPKO v Nitre **Oskár SLÁVIK** z Dejnky. Dátum pohrebu nám rodina neoznámila.

☞ 5. marca 2012 zomrela vo veku nedožitých 84 rokov dlhoročná členka

PRISPELI NA ČINNOSŤ

Bátorová Ľudmila, Veľké Chlievany 3 EUR
Bednár Vojtech, Trstená 3 EUR
Benicková Irena, Košice 3 EUR
Bezaková Štefánia, Prievlna 13 EUR
Blecha Štefan, Bratislava 3 EUR
Brňovičová Livia Ing., Bratislava 8 EUR
Brodharská Elena, Košice 13 EUR
Čizmár Michal, Vranov nad Topľou 3EUR

Drešková Alžbeta, Rimavská Sobota 3 EUR
Dr. Ing. Kovačovský Ján, Senkvice 11 EUR
Dr. Kolár Jozef 50 EUR
Drexlerová Milma, Zohor 16 EUR
Faix Jozef, Svätý Jur 8 EUR
Filipovič Štefan, Bernolákov 11 EUR
Gajnošová Emilia, Hlohovec 3 EUR
Gáliková Vilma, Ilava 13 EUR
Gašparovčová Marta, Stupava 16 EUR
Gdovčin Ján, Žilina 3 EUR
Harušák Ján, Šuťokovo 3 EUR
Havnia Vladimír, Bratislava 3 EUR
Herman Jozef, Svätý Jur 3 EUR
Horný Ernest, Hlohovec 3 EUR
Horošková Anna, Piešťany 13 EUR
Hrtús Anton, Lerdax 3 EUR
Hudecová Agneta, Bratislava 6 EUR
Hurban Ján, Malacky 11 EUR
Ilavská Terézia, 8 EUR
Ing. M.čko František, Svätý Jur 6 EUR
Ing. Mravcová Ivana, Ivanica pri Dunaji 10 EUR

Ing. Ondrejka Anton, Bratislava 11 EUR
Ivančíková Bernardína, Svätý Jur 13 EUR
Jablonický Štefan, Lúčárska N. Ves 5 EUR
Jašíková Bondana, Liptovský Hrádok 3 EUR
Káčer Marian, Rišňovce 3 EUR
Kmecová Judita, Poprad 3 EUR
Kolodová Anna, Námestovo 3 EUR
Košút Ján, Bratislava 6 EUR
Krajčová Štefánia, Nemšová 3 EUR
Kršek Jozef, Ing. Bratislava 10 EUR
Kršková Marianna, Topoľčany 3 EUR

Vzhľadom na veľký počet darcov ich mená budeme uverejňovať postupne. Prosíme o pochopenie a všetkým darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie.

PV ZPKO v Trebišove **Marta**

DANKOVÁ. Telesné pozostatky nebol; bol uložený k odpočinku 8.3.2012 na cintoríne v Trebišove.

Oprava: Vo svedectve č. 12/2011 sme uverejnili oznam o úmrtí pána Jána Valisku z Michaloviec. Správne malo byť **Michala Valisku**. Za chybu sa ospravedľujeme.

Ústredie a redakcia vyslovujú pozostalým úprimnú sústrasť.

List pani Apolónie Zelmanovej predsedovi vlády Antonínovi Zápotockému, v ktorom ho žiadala o presťahovanie jej rodiny do Holíča. „... s okamžitou platnosťou a bolo mi určené trvalé bydlisko v Novej Vsi č. 43, okr. Modrý Kameň, kde som sa aj odsťahovala dňa 2.12.1952. V Novej Vsi bola mne a mojím³ deťom, synovi Jurajovi 9 roč., Márii 7 roč. a Soni 5 roč. pridelená jedna izbička v rozmere asi 3x4 m, viac nič. Nakoľko je táto izba v skutočnosti i po stránke zdravotnej pre 3 malé deti nevyhovujúca, keďže 2 menšie deti sú telesne slabé a chorľavé, bola som nútená všetky deti prechodne dať k svojim starým rodičom do opatery a ja som musela odísť tam, kam mi bolo ÚNV určené... V Novej Vsi nemám ani možnosť vhodného zamestnania ani umiestnenia detí, keďže tam nie je ani Družina ani škôlka. U rodičov samotných deti zostať nemôžu, pretože otec je zamestnaný ako robotník u Štátnych majetkov a matka je chorľavá a sama potrebuje pomoci. Je jej 62 rokov. Je možné, aby ešte dnes mali deti nedostatok, jestliže ich otec urobil chybný krok? Ja sama som týmito udalosťami koľko utrpela, hlavne postupom úradov pri mojom vysťahovaní, keď moje deti ležali v horúčke z angíny a ja som prosila o predĺženie z 2 na 7 dní. Sama som ten deň, keď mi bol doručený výmer vstala po ľahkej chrípke. Mojej žiadosti nebolo vyhovené, bo prevádzajúce orgány nechápu v takomto prípade, že majú pred sebou človeka.“¹ Manžel Juraj Zelman – odsúdený na 9 rokov odňatia slobody, 10 rokov straty čestných občianskych práv, konfiškácii majetku a pokutu 10 000,- Kčs za protištátnu činnosť.² Lietavec sa k listu vyjadril nasledovne: „Mesto Holíč leží blízko západných hraníc našej krajiny, odkiaľ práve nespoľahlivé živly pre naše ľudovodemokratické zriadenie majú byť odsunutí do najvzdialenejších okresov našej vlasti od západných hraníc. Pretože uvádza sa vlna Juraja Zelmána není u Zelmanovej záruka spoľahlivosti, v dôsledku čoho jej žiadosť zamietame.“³

¹ SNA, f. PV, Sekretariát, kar. 50. List Apolónie Zelmanovej Antonínovi Zápotockému, predsedovi vlády o súhlas k nasťahovaniu do Holíča. Záznam z pracovnej porady Zvláštnej komisie pre akciu B.

² Bližšie pozri: tamže.

³ Tamže.